

Václav Chytrý

Role starších sourozenců a jejich působení na rozvoj mladších sourozenců

Posudek oponenta diplomní práce

Téma sourozeneckých vztahů je od dob Adlerových jedním z významných témat moderní psychologie rodiny a psychoterapie. Tato práce však pozitivně přesahuje rámec tradičních přístupů. Je šťastnou integrací psychologických poznatků a vlastní životní zkušenosti diplomanta, která zřejmě hrála významnou roli v rozhodnutí právě pro toto téma.

V literárně přehledové části práce soustřeďuje autor podstatné poznatky z psychologie sourozeneckých konstelací. Klade důraz na starší sourozence jakožto spoluvychovatele těch mladších a k této otázce snáší zajímavé a aktuální literární poznatky. Uvažuje o sourozeneckých vztazích v kontextu současné společnosti a rodiny, tak, jak ji zažíváme v její jisté křehkosti a zranitelnosti. Charakterizuje výstižně současný sociálně psychologický stav rodiny. Ve světle literatury zachycuje a vystihuje „kopernikánský obrát“ v životě dítěte, jemuž se po období, kdy se může těšit výlučné péči svých rodičů, narodí sourozenec, který do značné míry převrátí jeho životní situaci. Věnuje pozornost jednotlivým pozicím v sourozenecké řadě i vlivům, jež narození dětí přináší jejich rodičům. Uvažuje věkové i rodové rozdíly mezi dětmi. Prochází jednotlivými vývojovými obdobími dítěte, aby se při nich zamýšlel nad specifickou situací sourozenců a přinášel pro to literární doklady, přiléhavě a plně postačujícím způsobem vybrané z literatury klasické i nové, naší i cizojazyčné. Zabývá se vzájemnou propojeností a ovlivňováním rodičovských výchovných stylů a utváření osobnosti dítěte a jeho pozdějším přístupem k výchově vlastních dětí. Věnuje pozornost výchovným stylům. Poté zužuje zaměření na otázku působení starších sourozenců na mladší a jejich vzájemné působení a ovlivňování.

Takto poznatkově připraven přistupuje k empirické části práce, jejímž cílem je zmapovat charakteristiky sourozeneckého vztahu z hlediska působení staršího sourozenců a identifikovat některé z psychologických mechanismů tohoto působení. Snaží se najít obecnější charakteristiky sourozeneckých vztahů se zaměřením na vztah staršího sourozence k mladšímu. Uvažuje rod sourozenců, věkové rozdíly a postihnutele dimenze vztahů.

Jako výzkumného nástroje užil osvědčeného Čápova pro zjišťování způsoby výchovy v rodině., jehož aplikaci ověřil zprvu na malém pilotním vzorku. Aplikoval jej ve vlastní práci formou jednak v písemné podobě, jednak vyplněním online formy téhož dotazníku. Získal tak úctyhodný počet celkem 404 respondentů ve věku od 12 do 30 let (1124 mužů a 280 žen). Kvantitativní výsledky přehledně zpracoval v tabulkách a grafech a jejich platnost ověřil kompetentně užitými statistickými metodami, jejichž výsledky představil. V závěrech plasticky představuje získané poznatky, jež prohlubují naše dosavadní poznatky o dynamice sourozeneckých vztahů. Poukazuje zejména na to, že starší sourozenci většinou vůči mladšímu neprojevují negativní chování či postoje a přistupují k nim spíše přátelsky. Naproti

tomu téměř polovina mladších sourozenců svůj vztah ke starším reflektuje jako negativní. Autor se rozepisuje i o diferenciaci podle pohlaví sourozenců a věkového rozdílu.

Pisatel je si vědom i některých limitů své práce (nerovnoměrné rozložení skupin podle věku a pohlaví, práce s výzkumnými předpoklady na místo ověřování hypotéz a pominutí některých dalších charakteristik vztahu). Výsledky podrobuje diskusi a podává podněty pro další bádání v této oblasti.

Celkově tato práce působí koncizním a jasným dojmem: stanoví, čím se bude zabývat, dokládá k tomuto literární poznatky a přináší empirické nálezy, podrobené kritické diskusi.

Tato práce splňuje cele nároky kladené na práci diplomní. Prokazuje, že autor je s to naplánovat psychologický výzkum, který navazuje na aktuální problematiku, vhodně ji rozvíjí a prohlubuje a nastiňuje cesty k další práci. Diplomní práce se tedy může stát předmětem obhajoby a navrhuji hodnotit ji jako výbornou.

PhDr. Jaroslav Šturma

10. 5. 2016